

Vzemi eno šiško (Gallapfel), raztolči jo drobno, in čez noč jo v toplem kraju (pa ne na peči) daj namakati v žganji, da žganje zdravilno moč iz nje potegne. Majhen kozarček tega žganja popij drugi dan; drugi dan si zopet z drugo šiško naredi kozarček takega žganja in še 3 ali 4 dni (kadar ni dan mrzlice) tako delaj, pa si odpraviš najtrdovratnejšo mrzlico. Neki mož, ki je 10 let imel mrzlico, se je je s šiškami odkrižal. Naj zdravniki poskusijo to zdravilo!

Slovensko slovstvo.

* *Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus von Anton Janežič, 2. umgearbeitete und vermehrte Auflage, Klagenfurt 1867.*

To je naslov, pod katerim je prišel na svetlo slovar (besednjak) nemško-slovenski, kterege so „Novice“ mimo gredé že napovedale.

Zdaj, ko dovršen leži pred nami, nas veže dolžnost, da kaj več spregovorimo o delu, ktero je sestavil mož, ki je mnogo let neutrudljiv delavec na polji slovenskega slovstva. Kdor nepristrano pregleda to najnovejšo knjigo Janežičevo, ta nam bode rad pritrdil, da je knjiga sad večletnega nabiranja, velicega truda, jasnega uma, natančne vednosti in bistroumnega razsodka. Namenjen je ta slovar vsacemu, kdor v govoru ali pismu za nemško besedo potrebuje slovenske. Al čemú tega drobnega slovnika, ker imamo véliki, po pravici obče čislani Cigaletov slovník? — nam utegne ta ali uni v besedo seči. Temu ugovoru le ta odgovor: Vsak izobražen narod ima vélike in male (žepne) slovarje svojega jezika; véliki hranijo vés jezikov zaklad in so neobhodnje potrebni vsacemu jezikoslovcu in kdor koli se hoče seznaniti z duhom jezikovim, žepni, to je, mali slovarji, pa pisatelja ali bralca podpirajo s tem, da ročno najde le besedo, ktere išče. In taka potreba se nahaja večkrat; zato pravi g. izdatelj sam v svojem predgovoru, da je hotel ustreči vednemu in živemu popraševanju po tem slovníku, odkar je poprodan prvi njegov natis. In tej želji je gosp. prof. Janežič ustregel izvrstno. Tega se lahko prepriča vsak, kdor drugi natis primerja s prvim. Drugi ta natis je izdelan veliko bolj kritično mimo prvega; in istina je, da je od konca do kraja predelan in tako pomnožen (prvi natis v šestnajsterki je imel le 630 strani, drugi jih ima 922, in sicer z mnogimi kraticami silno tesno natisnjenih), da tudi njemu, ki ima v rokah prvi natis, svetujemo, da si omisli tudi drugega, kajti va-nj je vstavljeno vse, česar se je pogrešalo v prvem. Razvrstitvi bila je podlaga česki slovar Šumavskega, zdaten pomoček pa Cigaletov véliki slovar. Podpirali so pa to delo še mnogi rodoljubni jezikoslovci, ki so izdatelju iz svojih nabir pošiljali mnogo živih besedi, ktere se ne nahajajo v družih sedanjih slovarjih. Gosp. Janežič je tedaj marljivo prisvojil svojemu slovarju vse, kar mu je bilo dano na porabo ter je slovenskemu svetu podal delo, ktero — če tudi ni celó brez pomanjkljivosti — se vredno vrstuje enakim slovarjem družih slovanskih narodov. — Da se izgovarjajo besede pravilno in kakor jih izgovarja narod, ne manjka nikjer naglaskov, kjer jih je treba; v končnicah je e, kadar v sklonih kot ploglasnik izpade, ležeče tiskan, in tako je skrb obrnjena na vse, česar potrebujejo slovenskega jezika manj vajeni čitatelji. — Tiskan je slovar v Blaznikovi tiskarnici, in pravica zahteva, da tudi tiska omenimo s pohvalo. Tisek slovarjev ni kakor kak drug tisek, in kdor pogleda ta slovar, v katerem je pisatelj s tako obilnimi kraticami skušal kar največ spraviti pod eno besedo, bode rad priznal, da je tisek izvrsten. — Dobiva se slovar po vseh knjigarnah in velja

2 gold. 40 kr. — Ker je beseda tu o slovarjih, se nam samo po sebi vriva vprašanje: kadaj neki začne izhajati po oporoki prebлагаga knezoškofa Wolfa zagotovljeni slovensko-nemški, toliko potrebni slovar?

* „Zrinjska zvezda. Tristoljetnik Sigetskimi junakom.“

Tako se zove krasna spomenica (album), ki jo je v slavo tristoletnice neumrlega junaka sigetskega in bana hrvaškega Nikole Zrinjskega ravnokar izdala Matica ilirska. Ker sl. ravnateljstvo prosi, naj bi njen oglas ponatisnili slovanski časniki, ustrezamo tej želji z naznanilom v izvirnem (hrvaškem) jeziku, ki se tako-le glasi:

„U toj knjizi ima najobširniji za sada i najkritičniji životopis Nikole Zrinjskoga, pisan od poznatoga hrvatskoga povjestnika, prof. M. Mesića, koj je osim svih do sada poznatih izvorah upotrebio još i nove, do sada neupotrebljavane povjestne izvore toli iz knjižnicah i arkivah hrvatskih, koli iz knjižnice mljetacke. Ova je knjiga štampana u velikoj 8mini, na finoj bjeloj artiji, u 298 stranah povjestnoga teksta i 90 stranah originalnih priloga, te ukrašena finom slikom (mjedorezom) Nikole Zrinjskoga, pod kojom se čita hrvatski autografski podpis njegovega imena. Prodaje se dućanskom cijenom po 1 for. 50 nč., u svih knjižarah trojedne kraljevine, kao i kod Matice ilirske (u Narodnom domu, u ekspediciji gospodarskoga lista), kod naručbinah, koje nisu izpod 20 fr., daje se za 40% jeftinije. Svi članovi Matice ilirske dobivaju „Zrinjsku zvezdu“ badava; osim toga svraća se osobita pozornost školske mladeži na to, da se i na ovu knjigu proteže blagodat matičina, po kojoj školska mladež dobiva matičine knjige za polovicu cijene. U to ime može se obratiti u Zagrebu neposredno na tajnika Matice ilirske, profesora V. Jagića, a mladež, koja je izvan Zagreba, valja da to učini uz podpis jednoga od gg. svojih profesorah.“

Državno-pravne stvari.

Misel

o zedinjenji Kranjske, Goriške in Istrijske

v eno skupino — ni nova misel.

1849. leta je c. k. ministerstvo iz Dunaja poslalo novo deželno osnovo c. kr. vladi v Ljubljano v prevdarek, namreč to: ali ne bi se Kranjska, Istrijska in Goriška z Gradiško združiti dale v eno teló, v eno trijedno kronovino.

Rajnki gosp. vitez Fr. Kreutzberg, svetovalec c. k. ljubljanske gubernije, je bil poročevalec. Tako se je glasilo njegovo sporočilo leta 1849. v zboru, ki je bil za to v posvèt poklican:

„Sedanji okrogi Primorskega, ki imajo svoje okrožne urade v Paznu in Gorici, in o kterih je tukaj govorjenje, ne obstajajo edino samo iz krajev mejne grofije Istrijske in poknežene grofije Goriške. Poglejmo

a) v Istro:

Pazniška kresija (Mitterburg, Pisino) obsega 1. nektare obstojne kraje kranjskega vojvodstva, namreč celi sedanji okraj Novograški (Castelnuovo), in tisti kos sedanjega Kopriškega, iz kterege stanekdanja kantona Fünfenberg in S. Servola obstala, spadata h kranjski deželi; 2. staroavstrijsko Istro, kteri so prav za prav ime mejne grofije Istrijske dali in ktera je bila kranjski deželi že leta 1374. vdružena in je tudi do leta 1809 vdružena ostala, in tako še sedaj v kranjskih gospôskih

bukvah (Landtafel) zapisana stoji; sedaj obsega ta Istra okraj Belaj, Volosko in Pazin; 3. nekdanjo beneško Istro, ki je pod avstrijsko cesarstvo še le po razrušeni beneški republiki v letu 1797. prišla, čeravno so se nadvojvodi avstrijski, ki so bili ob enem tudi vojvodi kranjski, že davno popred „mejne grofe Istriske“ pisali; ta nekdanja beneška Istra obstaja iz enega kosa sedanjega okraja koprškega in iz okrajev Piran, Buje, Montona, Buzet, Poreč, Rovinj, Vodjan, Pola in Albona; 4) kvarnerske otoke, ki sedaj iz 3 okrajev obstajajo: Krškega (Veglia), Creskega (Cherso) in Losinjskega (Lussin), ki po zgodovini in zemljepisu nikdar niso bili Istri prištevani.

b) V Goriško:

Goriško okrožje obsega: 1. tudi nekatere kraje vojvodstva kranjskega, namreč celi nekdanji tibanski okraj spada h kranjskemu vojvodstvu; nekdanjo beneško okolico, tržiško (Monfalcone), ktera je še le po miru, ki je bil v Fontaineblau-u 10. oktobra 1807. leta z Napoleonom, tadanjim laškim kraljem, sklenjen, k Gorici prišla; takrat so to majhno okolico Gorici pridružili, veliko večo goriško okolico na desnem bregu Soče so pa laškemu kraljestvu pridjali, ki je pa leta 1814. po novi vredbi od cesarja Franca zopet pridobljenih ilirskih dežel od ondod zopet odpadla; 2. okolice nekterih nekdanjih beneških notranjih krajev (Enclaven), ki so bile Primorju še le leta 1814 pridjane, in 3. lastne okolice nekdanje grofije goriške in gradiške takraj in unkraj Soče, toda brez Razdrtega in Ubelškega, ki sta senožeškemu okraju pridjana, brez St. Vida, ki je ipavskemu okraju pridružen, in brez tistih nekdanjih goriških notranjih krajev, ki so leta 1814. pri beneškem deželnem poglavarstvu ostali.

Iz tega se očitno vidi, da mnogi kraji, ki se zdaj k Istri in goriški grofi prištevajo, so prav za prav kranjski, namreč vsi pod a) 1 in 2, in pod b) 1 zaznamovani. Ker pa ima vsak narod sveto pravico, tirjati, da se njegovi deželi dá, kar ji gré, tedaj more tudi kranjska dežela tirjati, da se ji nazaj dá, kar je nekdanj njenega bilo, — da se ovrženi stari deželni mejniki zopet postavijo, in da zgodovina starih časov se nepretrgana sklone z zgodovino današnjega časa. Kranjska dežela se je tudi vedno potegovala zato, da se ji nazaj dá, kar ji gré, in še poslednjič leta 1828. so se deželni stanoviti zato oglašili, ko so za določbo mejá med kranjsko deželo in med hrvaško, potem reško krajino, ki je bila takrat ogerskemu kraljestvu prišteta, komisije postavljene bile; ravno tako so se stanovski poslanci tudi za mejo kranjske dežele v pazniški kresii krepko potegnili.

Če bi se tedaj tistim volja dopolnila, ki želijo, da bi Istra in Goriška bila samostalna kronina dežela, bi se brez žaljenja starih pravic kranjske dežele moglo to le s tistimi deli goriimenovanih dveh deželá zgoditi, dokterih kranjska dežela nima pravice, namreč: 1. z nekdanjo beneško Istro, to je, s primorskim robomod Mil do Fianone, in s kvarnerskimi otoki; 2. le z lastovito okolico goriške in gradiškanske grofije, in z nekterimi nekdanjimi beneškimi kraji. Vsi drugi kraji so obstojni deli kranjskega vojvodstva. — Kar pa nekdanjo beneško Istro zadeva, že sam pogled na zemljevid kaže, da bi bilo zavoljo mnogovrstnih dobičkov prav, ako nekdanja beneška Istra zedinjena ostane s celo Istro in tedaj tudi s kranjsko deželo. Že narodnost tirja to edinstvo, kajti gotova resnica je, in škofijski imenik to spričuje, da tudi v nekdanji beneški Istri, razun nekterih večih mest, Slovani

prebivajo, med kterimi se bolj omikani tudi laškega jezika naučijo. Bolj izvirna laška narodnost kraljuje le v večih mestih in trgih, kakor v Milah, Kôpru, Piranu, Poreču, Rovinu, Matavunu, Vodnjanu in Labinu; pa tudi tukaj je laški jezik s slovanskim tako namešan, da laški meščani večidel tudi slovanski jezik govoré, ki je z našim slovenskim v najbližji zlahti. Velika nevarnost bi iz tega, ako bi nekdanja beneška Istra bila samostalna dežela, utegnila žugati ondašnjim Slovanom, kajti omikani Lah bi si prisvojili sčasoma vso oblast čez slovanski narod, in bati bi se bilo, da ne bi laški jezik in laški živelj od dné do dné huje gospodaril in jezik in narodnosti Slovanov zatiral. Tako bi se sčasoma vsi ti za mornarstvo posebno imenitni primorski kraji polasčili, kar bi ne bilo pravi enakopravnosti narodov nasproti. Avstrija si mora prihodnjič mogočno mornarstvo napraviti; da pa Benetke prihodnjič ne morejo več središče tega mornarstva biti, to nam pričajo prigodbe dandanašnje. Trst z Istro vred mora središče avstrijskega mornarstva na jadranskem morji biti, in slovanski narod tû in na kvarnerskih otokih bo dajal Avstrii pripravne in zveste mornarje.

Za zedinjenje goriške dežele s kranjsko ne moremo sicer, razun nekterih krajev, ki so tudi kranjski, takih pravic dokazati, kakor za Istro, — al kako majhna deželica bila bi goriška! kako bi se vedno majala sedaj sém, sedaj tje, ako bi bila sama! Ni mogoče, da bi mogla kadaj prav samostalna biti. Čem večja je kronina dežela, tem bolj obrajtana in mogočna je — toliko manj bo menda tudi stroškov nositi imela. In goriška dežela je slovenska dežela; imé poglavnega mesta „Gorica“ že sama kaže, da je slovanskega rodú. Daje veliko Lahov na Goriškem, tega ne moremo tajiti; kakor tudi tega ne tajimo, da omikani Goričani razun slovenskega tudi laški in nemški govorijo. Pri vsem tem je vendar poglaviti jezik te dežele slovenski, tedaj že zavoljo enakega jezika, enakega naroda je želeti zedinjenja v eno kronovino, v kateri se pa tudi enakopravnosti laškega naroda ne bo krivica godila. Če se bo, kakor gré misliti, v tri velika okrožja razdelila, namreč v kranjsko, istrijsko in goriško, Gorica vedno ostane poglavno mesto goriškega okrožja.

Nadjamo se tudi, da ljudstvo po deželi, ki je slovanskega rodú, ne želi ločitve od Kranjcev, ki so po rodu njih bratje; in v tacih imenitnih zadevah bi ne bilo pravično, ako bi se na voščilo kakošne majnše stranke bolj gledalo, kakor na večino — jédro — prebivalcev, ktera se še nikjer ni oglasila, da noče z nami zedinjena biti.“ —

Tako je že leta 1849. mož, ki ga vendar nobena živa duša ni mógla „prenapetega“ narodnjaka imenovati, zagovarjal zedinjenje treh ločenih dežel v eno skupino ne le iz zgodovinskega, temuč tudi iz národnega ozira. In že leta 1849. je naskakovalo samo ministerstvo to zedinjenje, pa je ostalo le pri — naskoku.

Ako tedaj čez 17 let slovenski rodoljubi ministersko misel od leta 1849. razširjajo na to, da bi se združilo vse, kar je združil Bog sam po najstarejem in najjasnejem zgodovinskem pravu, ki se narodnost imenuje, kdo jim more to za zlo jemati?

Ozir v pretekle čase.

Sedemletna vojska s Prusi.

(Dalje.)

Še pozimi 1758. leta se kralj Mirosлав zopet vzdigne, da bi zmagane popolnoma uničil in tako potrl,